

geschonken: Ik ga heen om een plaats voor u te bereiden....
 Indien de duizenden het eens wisten, en het wilden gelooven, dat zij allen tot de Zijnen kunnen behooren, dan zou hun leven niet meer somber en verdrietig zijn....

Achter in de kerk, met zijn oogen gesloten, diep nadenkend over die blijde woorden, zit Petrus Vermaet.
 Een wonder geluk stroomt door hem heen....
 Een heerlijk gevoel van herkennen....
 Dit Evangelie kent hij, deze Jezus is Dezelfde, van Wien hij vroeger hoorde spreken.... Jaren zijn voorbijgegaan.. het leven heeft hem geslingerd, gelijk een schip in de bruisende branding heen en weer gesmeten wordt....
 Jaren zijn voorbijgeleden.... en nu plots voelt hij het hoe hij den opgevaren Heiland noodig heeft, zijn leven is nog niet heelemaal kapot.... er is een Redder.... er is een Heiland....
 In de kerk is het een oogenblik heel stil, na het uitspreken van den zegen.
 Plots ruischen de tonen van het kerkorgel over de hoofden van de menschen, die voetje voor voetje naar buiten schuifelen.
 Oude Vermaet blijft staan.... hij luistert naar het lied van de Hemelvaart.
 Als het orgel zwijgt, is de kerk leeg. Vermaet drukt zijn viool onder den arm en gaat door de leege gang naar buiten, het zonlicht tegemoet.

Hemelvaartsdag....
 In een rustige wijk ver van het drukke gewoel der binnenstad, staat een oude straatmuzikant. Hij speelt op zijn viool.... de wind waait door zijn grijze haren.... de zon straalt over zijn gerimpeld gelaat....
 Door de stille straat klinkt het lied van de hemelvaart....
 De laatste zachte trilling van de viool verglijdt in de stilte....

J. Tillema

Molen in den polder uit het jaar 1718

DE DROOGMAKING VAN DE HAARLEMMERMEER

5 MEI 1840

Alle eeuwen door hebben de bewoners van ons land te worstelen gehad met het water. Niet alleen moesten zij zich verweren tegen de golven van de Noor^zee, maar ook in het binnenland r^uitte de waterwolf groote verwoestingen aan.
 In de vroege middeleeuwen werd dit wegnabbelen van het land sterk bevorderd door de onderlinge twisten. Met opzet liet men soms de dijkbreuken bestaan, omdat men daarmee een buur, met wien men in twist leefde, kon benadeelen.
 Men gevoelt wel, dat onder zulke omstandigheden het water vrij spel had. Het blijft de groote verdienste van Graaf Floris V, dat hij zich met alle kracht heeft geworpen op de bestrijding van het water, in hoofdzak door het

in orde houden van de dijken. Zoo is van hem afkomstig de dijkschouw, die thans in 1940 nog tot de voornaamste werkzaamheden der polderbesturen behoort, en waarbij bepaald werd, dat de dijkstoel op vastgestelde tijden de dijken moest inspecteeren en hen, die nalatig waren geweest in het onderhouden der dijken, moest straffen.
 Een dergelijke maatregel hielp goed, om nieuwe rampen te voorkomen, maar had de waterwolf weer 'n stuk land in z'n muil gekregen, dan viel het niet mee, dat weer er uit te halen. Zoo is in den winter van 1341 op '42 de Over-Betuwe onder water geloopt en anderhalf jaar later zat die streek er nog onder.
 Men bezat niet de juiste middelen, om het water weg te krijgen. Dit verbeterde veel, toen de watermolen werd uitge-

vonden en nog meer, toen die molens een draaibare kap kregen.
 Een groote figuur op het gebied van het droogleggen van meren en plassen is Jan Adriaansz Leeghwater geweest. Hij was de zoon van een timmerman uit De Rijp, geboren in 1575 en hij werd molenmaker van zijn vak.
 In 1608 kwam onder zijn leiding de drooglegging van de Beemster tot stand. Spoedig daarop volgden enkele andere meren en zoó bekend werd zijn naam, dat Prins Frederik Hendrik, die bij het beleg van 's Hertogenbosch in 1629 veel last had van het drassige land rondom Den Bosch, Leeghwater uitnoodigde, dat land te komen droogleggen.
 Het succes, dat Leeghwater had gehad met de drooglegging van de Beemster, de Purmer, de Wormer, de Schermer,

Jan Adriaansz. Leeghwater

de Lage Wormer en de Schalsmeer, deed hem begeerige oogen slaan op de Haarlemmermeer, dat destijds uit een aantal kleine, onderling verbonden meren bestond.

In 1635 verscheen van zijn hand het „Haarlemmermeerboek” waarin hij een plan uiteenzette, om dit groote meer droog te leggen. Hij droeg dit werk op aan Frederik Hendrik en zoo groot was de belangstelling hiervoor, dat het boek dertien drukken beleefde.

Maar hoe mooi het plan ook was en hoe goed Jan de zaak ook berekend had, het vond toch veel bestrijding. Leeghwater wilde een ringdijk aanleggen van 7½ mijl lang. Daarop moesten 160 acht-kante molens worden gebouwd, die het meer gemakkelijk zouden kunnen droog malen. Hij berekende de kosten op 3.600.000 gulden. Voor dien prijs zou men een uitgestrekte vlakke vruchtbaar land verkrijgen.

Maar, zooals gezegd, de bestrijding bleef niet uit.

De landmeter Claes Arentsche Coleveldt schreef zijn „Bedenkingen” waarin hij o.m. aanvoerde, dat het met de loozing van het water van de stad Leiden spaak zou loopen, dat de scheepvaart zou bemoeilijkt worden en dat de vischvangst zou verdwijnen. Dit laatste argument woog zwaar, want de vischrijksdom van de Haarlemmermeer was buitengewoon groot. Men ving daarin o.a. den Meerwal, een visch, die wel eens 150 kilo zwaar werd en die nergens anders werd aangetroffen.

Ofschoon Leeghwater alle bezwaren stuk voor stuk wist te weerleggen en nieuwe argumenten vóór de droogmaking wist bij te brengen, kwam het er niet van, de zaak aan te pakken. Toen Leeghwater stierf bestond de Haarlemmermeer nog in ongetemde kracht.

Toch bleef men zijn boek herdrukken en lezen.

Telkens doken nieuwe plannen op, zoo

in 1659, 1727 en in 1742. In dit laatste jaar kwamen de opzichters Nicolaas Cruquius en Jan Noppen met Melchior Bolstra, landmeter van Rijnland, met een zeer uitgewerkt „Plan wegens de bedijking der Haarlemmermeer.” Het plan werd opgedragen aan Dijkgraaf en Hoogheemraden van Rijnland, maar tot uitvoering kwam het niet.

In 1743 waagde de Leidsche medicus Zumbach de Koesfeldt het nog eens, met een plan voor den dag te komen, doch ook dit werd verworpen.

Toch bleef de zaak aanhangig en in 1808 was het eindelijk zoo ver, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken aan A. Blanken, ingenieur van den Waterstaat opdroeg een ontwerp te maken tot drooglegging van de Haarlemmermeer. De kosten werden geraamd op 8 miljoen gulden, doch tot uitvoering kwam het niet.

Nauwelijks was koning Willem I aan de regeering, of de droogmaking kwam weer ter sprake. In 1819 kregen de heeren Baron van Lynden van Hemmen, Roëll en Repelaar van Driel van den koning opdracht een nieuw plan te ontwerpen. Dit plan verscheen in 1821 en was samengesteld door Baron van Lynden. Het werd door de Ingenieurs Blanken en Metz bestudeerd en zij verklaarden, dat het volkomen uitvoerbaar was. Metz voegde daaraan in 1829 nog een meer uitgewerkt plan toe, met duidelijke kaarten.

Doch toen liet men het er weer bij.

Toen kwam Kerstmis 1836.

In November reeds had een geweldige storm gewoed, die zulke dijkbreuken had veroorzaakt, dat meer dan 4000 hunder bouw- en weiland overstromden, en de Kerstmisstorm kwam daar nog zooveel aan toevoegen, dat het meer nu voor de poorten van Amsterdam stond en de inwoners van Leiden hun toevlucht op den zolder zoeken moesten. Deze ramp had gunstige gevolgen.

Beets liet zijn „Aalsmeerder Boer” wenschen:

Groote Plas, groote Plas,
 'k Wou dat je leeggemalen was!
 Want je knabbelt alle jaren,
 Aan mijn weiland met je baren,
 En het kost me vrij wat geld
 Om je perk te zien gesteld.
 Kijk, waar nu de schepen varen,
 Heeft mijn vader mij verteld,
 Dat veel landerijen waren
 Meer dan zevenhonderd roë,
 Van het Oost naar 't Westen toe,
 Die zijn allemaal gevallen,
 Slokop! in je holle maag;
 En nog helpt het niet met allen,
 En nog ben je al even graag.

Ja ja, zoo was het altijd geweest, doch dat was nu uit. Men was nu voorgoed wakker geworden. Op 1 Augustus 1837

werd een commissie benoemd, om allerlei plannen te onderzoeken en een ontwerp met opgave van de kosten te maken. Toen de Commissie met haar werk gereed was, werd het door de Tweede Kamer afgekeurd, doch in 't laatst van 1838 werd door den Koning een ontwerp aan de Kamer aangeboden, dat de algemeene instemming verwierf, en zoo kon op 20 Mei 1839 het besluit worden afgekondigd: „de Haarlemmermeer zal worden bedijkt en droogge maakt.”

Allereerst moest nu een ringdijk worden aangelegd, die elf uur gaans lang zou worden. De eerste werkzaamheden voor het aanleggen van dien dijk begonnen 5 Mei 1840 — thans dus juist een eeuw geleden. Na het leggen van dezen dijk werden drie groote stoomgemalen gebouwd, genoemd naar de drie mannen, die zich voor de drooglegging het meest hadden geïnteresseerd, de Leeghwater, de Cruquius en de Lynden.

Deze drie gemalen begonnen in Juni 1848 hun werk.

Vier jaar lang werd er gemalen en eindelijk in Juni 1852 was het groote werk volbracht: de Haarlemmermeer lag droog.

Toen waren er 18000 hectaren vruchtbare grond aan den vaderlandschen bodem toegevoegd.

De kosten der droogmaking bedroegen 9 miljoen gulden en de verkoop der landerijen bracht 8 miljoen op, zoodat het Rijk er precies 1 miljoen bij in schoot. Maar daarvoor waren dan ook uitmuntende gronden verkregen, waar voortaan koolzaad, rogge, haver, tarwe, gerst, vlas, aardappels en boonen zouden groeien.

Jan Adriaansz Leeghwater was door de nakomelingschap gerechtvaardigd en terecht mocht Beets in zijn vierden „Haarlemmermeerzang” zingen:

Geluk, mijn Vaderland!
 Geluk, geluk, mijn koning!
 Volharding vindt belooning,
 Volharding en verstand.
 Gij ruktet 't zwaard niet bloot;
 Gij liet het in zijn scheede;
 Gij hebt in vollen vrede,
 Uw eer en erf vergroot.

P. de Z. J.Gzn

PUZZLES EN RAADSELS

Hieronder volgt de tweede opgave van de serie, die wij in enkele nummers achtereenvolgens geven. Men beware de oplossingen tot de datum van inzending wordt bekend gemaakt.

Met gebruikmaking van onderstaande aanwijzingen een zin van 28 letters te vormen:

8-14-28-21-24-6-1	provinciale hoofdplaats
10-18-7-22	kleur
5-23-16-n	vinger van de voet
15-4-13	niet glanzig
27-26-28	zestig minuten
17-2-12-25	beetwortel
3-11-19	snijwerktuig
9-20-23-3	keelgehuid